

TÜRK-İŞ
TÜRKİYE İŞÇİ SENDİKALARI
KONFEDERASYONU

TÜRKİYE'DE KADIN İŞÇİLER

Seyhan Erdoğan

Eğitim Yayınları No. 41

331.4

ERD

1999

0000

TÜRK-İŞ
Bilgi Merkezi

TÜRK-İŞ

TÜRKİYE İŞÇİ SENDİKALARI
KONFEDERASYONU

TÜRKİYE'DE KADIN İŞÇİLER

Seyhan Erdoğan

TÜRK-İŞ
Bilgi Merkezi

Tarih Eğitim Yayınları No. 41.

Demirbaş No: 898

Sınıflandırma No: 331.4.ERD

Bilgi yayına işlenmiştir

TÜRK-İŞ Eğitim Yayınları No. 41
Ankara, 1999

TÜRK-İŞ Genel Merkezi
Genel Eğitim Sekreterliği
Bayındır Sok. No.10
Kızılay, Ankara

Seyhan Erdoğan

Başak Matbaacılık Ltd. Şti.
Telefon : (0.312) 384 27 61 -62
Telefaks : (0.312) 342 16 17

SUNUŞ

Kadının toplum içindeki eşitsizliği sonucu, neredeyse insanlık tarihi kadar eskidir. Kadın haklarını savunan, kadına eşitlik isteyen kadın hareketleri ise ancak, son 150 yıldan beri yoğunluk kazanmıştır.

Amerika ve Avrupa'da kadınlar, oy hakkı ve eşitlik için yıllar süren sert mücadeleler vermişlerdir.

Birçok batı ülkesinde kadınlar, zorlu mücadeleler sonunda, siyasi ve medeni haklarını alabilmişlerdir.

Osmanlı döneminde kadınların verdikleri mücadele Cumhuriyet Dönemi'ne oranla çok ılımlı olmuştur.

Cumhuriyet Türkiye'sinde kadınlara tanınan haklar, İtalya'da, Fransa'da, Yunanistan'da dahi tanınmamıştı. Ulu Önder Mustafa Kemal Atatürk kadınlara ve dolayısıyla kadınların siyasi ve sosyal haklarının kazanmasına büyük önem vermiştir.

Öyle ki, 30.8.1925 tarihinde yaptığı Kastamonu konuşmasında şöyle diyordu.

"...Arkadaşlar, Türk milleti çok büyük olaylarla ispat etti ki, yenilikçi ve inkılapçı bir millettir. Son senelerden önce de milletimiz yenilik yolları üzerinde yürümeğe, sosyal inkilaba teşebbüs etmemiş değildir. Fakat hakiki semereler görülemedi. Bunun sebebini araştırdınız mı? Bence işe esasından, temelinden

başlanmamış olmasıdır. Bu hususta açık söyleyeyim. Bir toplum, bir millet, erkek ve kadın denilen iki cins insandan oluşur.

Kabil midir ki, kitlenin bir parçasını yükseltelim diğerine müsamaha edelim de kitlenin tamamı yükselebilsin mümkün müdür ki, bir topluluğun yarısı topraklara zincirlerle bağlı kaldıkça diğer kısma semalara yükselebilsin, şüphe yok, yükselme adımları dediğim bu iki cins tarafından beraber arkadaşça atılmak ve iş terakki ve yenilikte birlikte yol almak gerekir. Böyle olursa inkılap başarılı sonuca ulaşır. Memnuniyetle görmekteyiz ki, bugün tuttuğumuz yol gerekli olana yaklaşmaktadır. Her halde daha cesur olmak gereği açıktır.

8 Mart Dünya Kadınlar Günü, toplumun bir yarasını, teşkil eden kız çocuklarımız ve kadınlarımız için okulda, evde, işte ve toplumsal yaşamın her alanında eşitlik ve özgürlük sağlaması için mücadele ve dayanışma günüdür.

Salih KILIÇ
Genel Eğitim Sekreteri

TÜRKİYE'DE KADIN İŞÇİLER

Kavramlar

Çalışma hayatında özel olarak ele alınması gereken bir sosyal grup, **kadın işgücüdür**. Kadın işgücü ile kastedilen, ücretli, maaşlı ve yevmiyeli olarak çalışan işçi kadınlar, ücretsiz aile işçisi kadınlar, kendi hesabına çalışan kadınlar ve işveren kadınlarla işsiz kadınların oluşturduğu kadın nüfustur.

Türkiye'de kadın işgücüne yönelik veriler, esas olarak Devlet İstatistik Enstitüsü'nün (DİE) 1955-1985 dönemine ilişkin Nüfus Sayımı Sonuçları'nda ve 1988 sonrası içinse, DİE Hanehalkı İşgücü Anketleri'nde (HİA) yer almaktadır. Nüfus sayımı istatistiklerinin kadın işgücüne ilişkin yeterli olmayan verilerine kıyasla, Hanehalkı İşgücü Anketleri'nin 1988 yılı ve sonrası için sunduğu veriler daha ayrıntılı bilgiler içermektedir.

"Kadının işgücüne katılma oranı" ile kastedilen, istihdam edilen kadınlar ile işsiz kadınlardan oluşan sivil kadın işgücünün, 12 ve daha yukarı yaştaki kadınlar içindeki oranıdır.

"İstihdam edilen kadınlar", yukarıda da belirttiğimiz gibi yevmiyeli, ücretli, maaşlı, ücretsiz

aile işçisi olarak veya kendi hesabına çalışan veya işveren olan kadınları kapsamaktadır.

Broşürümüzün konusu, istihdam edilen kadınlar arasında, ücretli, maaşlı, yevmiyeli olarak çalışan "**kadın işçiler**"dir. Bu gruba ilişkin veriler Hanehalkı İşgücü Anketlerinde yaş gurubu, meslek gurubu, iktisadi faaliyet kolu, fiili çalışma süresi, tek ya da ek işi olma durumu, eksik istihdam, işsizlik, işyeri büyüklüğü ve işyeri durumu bazında verilmiştir. Bu bilgiler ayrıca kent ve kırsal bazında ayrılmıştır. Kadın işgücünün eğitim ve medeni durumuna ilişkin veriler kadın işçiler bazında verilmemiştir.

Broşürümüzde, kadınların işgücüne katılma eğilimi üzerinde kısaca durduktan sonra, kadın işçilere ilişkin veriler Ekim1991 - Ekim1998 dönemi DİE Hanehalkı İşgücü Anketlerine dayalı olarak ele alınacaktır. Hanehalkı İşgücü Anketlerinin Ekim 1990 uygulamasında yapılan soru değişikliği ile 1988-1990 dönemi anket sonuçlarında ev kadını konumunda görünen 900.000 kadın, işgücüne dahil edilmiştir. Bu nedenle 1988-1990 verilerini 1991-1998 verilerinden ayrı ele almak daha doğru olacaktır.

Hanehalkı İşgücü Anketlerinde kadın işçilere

ilişkin veriler iki ana guruba bölünmüştür.

Birinci gurup bir ücret veya maaş karşılığı bir işte çalışan kadın işçilerdir. Bunlara kısaca "**düzenli**" kadın işçiler diyoruz.

İkinci gurup yevmiyeli(mevsimlik, arızı, geçici) olarak çalışan işçilerdir. Bunlara kısaca "**geçici**" kadın işçiler diyoruz. Birinci ve ikinci gurubun her ikisine birden "kadın işçiler" diyoruz. Mevcut verilerle, kadın işçileri, çalıştıkları statüye göre (işçi, memur, sözleşmeli personel veya kayıt dışı) ayırarak incelememiz mümkün olmadığından statü ayırımı yapmıyoruz.

Bir başka kadın işçi gurubu büyük çoğunluğu tarımda çalışan **ücretsiz aile işçileri**dir. Bu gurubun kadın işgücü içerisindeki oranı Ekim 1998 verilerine göre yüzde 61.9'dur. Ücretsiz aile işçisi konumunda çalışan kadın işçilerin, ekonomik ve sosyal durumları, ücretli veya maaşlı veya yevmiyeli, düzenli veya düzensiz çalışan kadın işçilere göre önemli farklılıklar gösterir. Kadın ücretsiz aile işçilerinin sayısal ağırlığı ve ekonomik, sosyal farklılıkları, onların, diğer kadın işçilerden ayrı olarak ele alınmalarını gerektirir. Bu nedenle yazımızda yalnızca ücretli, maaşlı ve yevmiyeli olarak çalışan kadın işçiler ele alınmaktadır.

aile işçisi olarak veya kendi hesabına çalışan veya işveren olan kadınları kapsamaktadır.

Broşürümüzün konusu, istihdam edilen kadınlar arasında, ücretli, maaşlı, yevmiyeli olarak çalışan "**kadın işçiler**"dir. Bu gruba ilişkin veriler Hanehalkı İşgücü Anketlerinde yaş gurubu, meslek gurubu, iktisadi faaliyet kolu, fiili çalışma süresi, tek ya da ek işi olma durumu, eksik istihdam, işsizlik, işyeri büyüklüğü ve işyeri durumu bazında verilmiştir. Bu bilgiler ayrıca kent ve kır bazında ayrılmıştır. Kadın işgücünün eğitim ve medeni durumuna ilişkin veriler kadın işçiler bazında verilmemiştir.

Broşürümüzde, kadınların işgücüne katılma eğilimi üzerinde kısaca durduktan sonra, kadın işçilere ilişkin veriler Ekim1991 - Ekim1998 dönemi DİE Hanehalkı İşgücü Anketlerine dayalı olarak ele alınacaktır. Hanehalkı İşgücü Anketlerinin Ekim 1990 uygulamasında yapılan soru değişikliği ile 1988-1990 dönemi anket sonuçlarında ev kadını konumunda görünen 900.000 kadın, işgücüne dahil edilmiştir. Bu nedenle 1988-1990 verilerini 1991-1998 verilerinden ayrı ele almak daha doğru olacaktır.

Hanehalkı İşgücü Anketlerinde kadın işçilere

ilişkin veriler iki ana guruba bölünmüştür.

Birinci gurup bir ücret veya maaş karşılığı bir işte çalışan kadın işçilerdir. Bunlara kısaca "**düzenli**" kadın işçiler diyoruz.

İkinci gurup yevmiyeli(mevsimlik, arızı, geçici) olarak çalışan işçilerdir. Bunlara kısaca "**geçici**" kadın işçiler diyoruz. Birinci ve ikinci gurubun her ikisine birden "kadın işçiler" diyoruz. Mevcut verilerle, kadın işçileri, çalıştıkları statüye göre (işçi, memur, sözleşmeli personel veya kayıt dışı) ayırarak incelememiz mümkün olmadığından statü ayırımı yapmıyoruz.

Bir başka kadın işçi gurubu büyük çoğunluğu tarımda çalışan **ücretsiz aile işçileri**dir. Bu gurubun kadın işgücü içerisindeki oranı Ekim 1998 verilerine göre yüzde 61.9'dur. Ücretsiz aile işçisi konumunda çalışan kadın işçilerin, ekonomik ve sosyal durumları, ücretli veya maaşlı veya yevmiyeli, düzenli veya düzensiz çalışan kadın işçilere göre önemli farklılıklar gösterir. Kadın ücretsiz aile işçilerinin sayısal ağırlığı ve ekonomik, sosyal farklılıkları, onların, diğer kadın işçilerden ayrı olarak ele alınmalarını gerektirir. Bu nedenle yazımızda yalnızca ücretli, maaşlı ve yevmiyeli olarak çalışan kadın işçiler ele alınmaktadır.

Kadın işçilere ilişkin ayrıntılı yorumumuza geçmeden önce genel olarak kadınların işgücüne katılma eğilimleri konusunda bazı tespitler yapmakta fayda vardır.

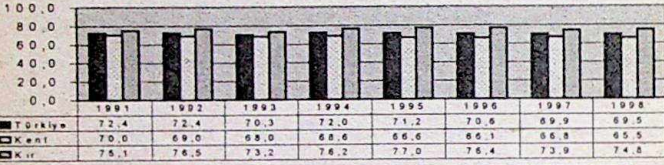
Kadınların İşgücüne Katılma Eğilimleri

Türkiye'de kadının işgücüne katılım oranı 1955-1998 yılları arasında büyük ölçüde azalmış, 1955 yılında % 70'den, 1998 yılında % 27.9'a düşmüştür. Bu durumun nedeni Türkiye'nin bir tarım ülkesi olmaktan çıkarak, sanayileşme sürecine girmesi ve kadın işgücünün geleneksel istihdam alanı olan tarımın, sanayi ve hizmetlere kıyasla, ekonomideki payının gerilemesidir.

Tarımın makineleşmesi ve sanayi ve hizmetler

Aynı dönem için erkeklerin işgücüne katılım oranları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

**Tablo 2: İŞGÜCÜNE KATILMA
ORANI % (ERKEK)**

Kaynak: DİE, HİA, 91-98, cinsiyet ve işgücü durumuna göre kurumsal olmayan sivil nüfus

Kadınların (Ücretli, Maaşlı, Yevmiyeli) İşçi Olarak İstihdamı

Kadının tarım kesiminde ücretsiz aile işçisi olarak istihdamındaki azalıştan kaynaklanan kadının işgücüne katılım oranındaki düşüşe karşılık, aynı süreç içinde kadının işçi olarak istihdamında bir artış görülmektedir.

Kız çocuklarının eğitim olanaklarının artması, doğurganlık oranının azalması, ailenin küçülmesi, kentleşme, sosyal değerlerdeki değişim kadının işçi olarak istihdamını artıran unsurlar olmuştur.

1991-1998 yılları arasında bir ücret veya maaş karşılığı çalışan erkeklerin toplam sayısı % 23.7

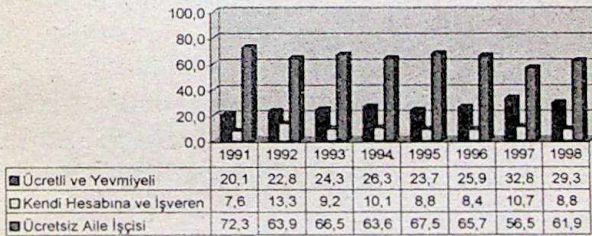
oranında artarken, aynı dönemde bir ücret veya maaş karşılığı çalışan kadınların sayısı % 51.3 oranında artmıştır.

1991 yılında toplam ücretliler içindeki kadın oranı % 16.5 iken 1998'de bu oran % 19.5 olmuştur.

Ücretsiz aile işçileri içindeki kadınların oranı ise 1991'de % 70.4'ten 1998'de % 68.4'e düşmüştür.

Kadın istihdamının kendi içindeki dağılımına da bakınca 1991 yılında % 20.1 olan ücretli ve yevmiyeli oranının 1998'de % 29.3'e çıktığını, buna karşılık, % 72.3 olan ücretsiz aile işçisi oranının % 61.9'a düştüğünü görürüz.

Tablo 3: KADIN İSTİHDAMININ KENDİ İÇİNDEKİ DAĞILIMI %

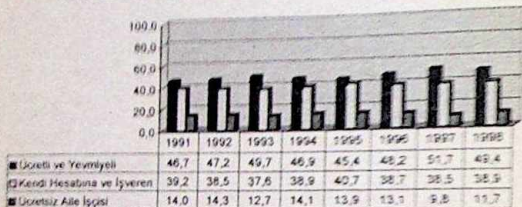

Kaynak: DİE, HİA, 91-98, İşteki durum, iktisadi faaliyet ve dönemlere göre istihdam edilenler

Erkek istihdamının kendi içindeki dağılımı ise erkeklerin ücretli, maaşlı , yevmiyeli olarak

istihdamının toplam erkek istihdamı içinde %49.4 oranına ulaştığını göstermektedir. Ücretsiz aile işçisi olarak istihdam oranı ise erkeklerde yalnızca %11.7'dir (1998).

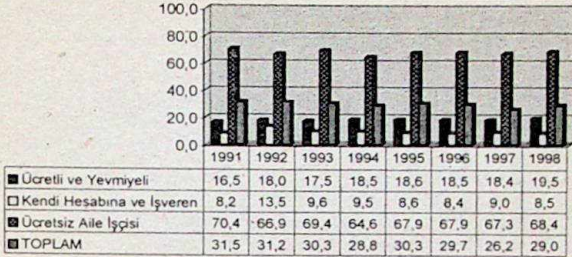
Tablo 4 : ERKEK İSTİHDAMININ KENDİ İÇİNDEKİ DAĞILIMI %

Kaynak: DİE, HİA, 91-98, İşteki durum, iktisadi faaliyet ve dönemlere göre istihdam edilenler

Kadının ücretli işçi olarak istihdamındaki görece artış, kadının işteki konum açısından karşı karşıya olduğu ayrışmayı ortadan kaldırmaya etmemiş ve yirmi birinci yüzyılın eşiğinde Türkiye'de kadınlar, bir ücret karşılığı çalışanlar içinde yalnızca % 19.5 (1998) gibi düşük bir oranla temsil edilebilmişlerdir.

Tablo 5: KADIN İSTİHDAMININ TOPLAM İSTİHDAMA ORANI %

Kaynak: DİE, HİA, 91-98, İsteki durum, iktisadi faaliyet ve dönemlere göre istihdam edilenler

Kadın İşçilerin Yaş Grupları

Türkiye'de kadın işçilerin yaş grupları da, erkek işçilere göre farklılık gösterir. Kadınlarda genç işçilik daha ağırlıklıdır.

Kadın işçilerin içinde 20-24 yaş grubunda olanların oranı en yüksektir (% 21,3, 1998). Evlenme ve çocuk doğurma yaşları olan 25-29, 30-34 yaş gruplarında ise bu oran sırasıyla % 14,8 ve %13,6'dır. Erkek işçilerde 35-39 yaş grubunda olanların oranı en yüksek düzeydedir (% 16,2, 1998).

Kadın işçilerin yaş gruplarına göre kendi işlerindeki dağılımına baktığımız zaman % 39,7'sinin 25 yaşın altında olduğunu görüyoruz

Ekim 1998 verilerine göre, işgücüne dahil olmayan kadın nüfusun % 72.6'sını oluşturan ve sayıları 12 milyon 716 bin olan **"ev kadınları"** istatistiklerde "çalışan kadın" olarak kabul edilmemektedir. Aslında, ev kadınlarının da ücretsiz aile işçisi olarak değerlendirilmeleri gerekir. Ev kadınları da kadın işçilere göre farklı ekonomik ve sosyal konumdadırlar. Bu açıdan, ev kadınlarının da ayrı bir kategori olarak değerlendirilmelerinde yarar vardır.

Kadın işçilere ilişkin ayrıntılı yorumumuza geçmeden önce genel olarak kadınların işgücüne katılma eğilimleri konusunda bazı tespitler yapmakta fayda vardır.

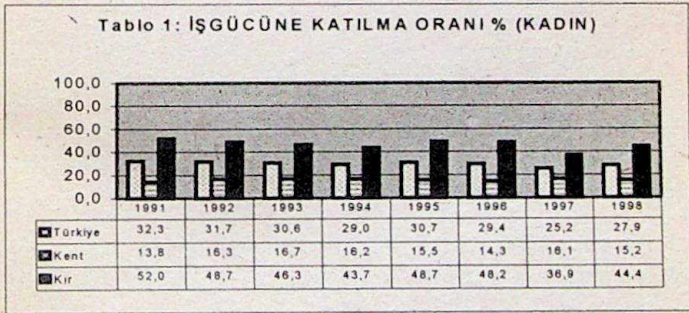
Kadınların İşgücüne Katılma Eğilimleri

Türkiye'de kadının işgücüne katılım oranı 1955-1998 yılları arasında büyük ölçüde azalmış, 1955 yılında % 70'den, 1998 yılında % 27.9'a düşmüştür. Bu durumun nedeni Türkiye'nin bir tarım ülkesi olmaktan çıkarak, sanayileşme sürecine girmesi ve kadın işgücünün geleneksel istihdam alanı olan tarımın, sanayi ve hizmetlere kıyasla, ekonomideki payının gerilemesidir.

Tarımın makineleşmesi ve sanayi ve hizmetler

sektöründe daha eğitimli ve hareketli olan erkek işgücüne göre kadınların iş bulma şanslarının başlangıçta az olması, kadının işgücüne katılımını azaltan etmenler olmuştur. Sosyal alandaki gelişmeler sonucu genel olarak okullaşma oranının artması da kadının işgücüne katılımındaki düşüşün ardındaki bir başka gerçektir. Geleneksel değerlerin varlığı da kadınların ev ve evle bağlantılı işler dışında çalışmalarını engelleyen bir diğer etmen olarak ortaya çıkmıştır.

1991-1998 yılları arasında kadınların işgücüne katılım eğilimleri aşağıdaki tabloda verilmiştir.¹

Kaynak: DİE, HİA, 91-98, cinsiyet ve işgücü durumuna göre kurumsal olmayan sivil nüfus

¹ Broşürdeki Tabloların tümü Serkan Demirel tarafından düzenlenmiştir.

Aynı dönem için erkeklerin işgücüne katılım oranları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Kaynak: DİE, HİA, 91-98, cinsiyet ve işgücü durumuna göre kurumsal olmayan sivil nüfus

Kadınların (Ücretli, Maaşlı, Yevmiyeli) İşçi Olarak İstihdamı

Kadının tarım kesiminde ücretsiz aile işçisi olarak istihdamındaki azalıştan kaynaklanan kadının işgücüne katılım oranındaki düşüşe karşılık, aynı süreç içinde kadının işçi olarak istihdamında bir artış görülmektedir.

Kız çocuklarının eğitim olanaklarının artması, doğurganlık oranının azalması, ailenin küçülmesi, kentleşme, sosyal değerlerdeki değişim kadının işçi olarak istihdamını artıran unsurlar olmuştur.

1991-1998 yılları arasında bir ücret veya maaş karşılığı çalışan erkeklerin toplam sayısı % 23.7

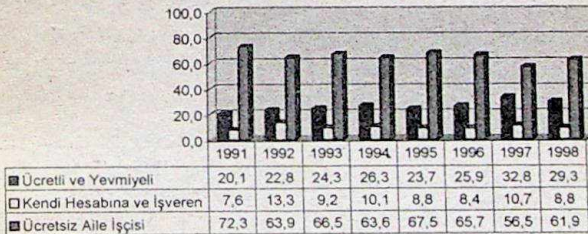
oranında artarken, aynı dönemde bir ücret veya maaş karşılığı çalışan kadınların sayısı % 51.3 oranında artmıştır.

1991 yılında toplam ücretliler içindeki kadın oranı % 16.5 iken 1998'de bu oran % 19.5 olmuştur.

Ücretsiz aile işçileri içindeki kadınların oranı ise 1991'de % 70.4'ten 1998'de % 68.4'e düşmüştür.

Kadın istihdamının kendi içindeki dağılımına da bakınca 1991 yılında % 20.1 olan ücretli ve yevmiyeli oranının 1998'de % 29.3'e çıktığını, buna karşılık, % 72.3 olan ücretsiz aile işçisi oranının % 61.9'a düştüğünü görürüz.

Tablo 3: KADIN İSTİHDAMININ KENDİ İÇİNDEKİ DAĞILIMI %

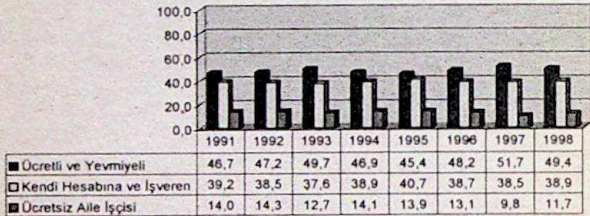

Kaynak: DİE, HİA, 91-98, İşteki durum, iktisadi faaliyet ve dönemlere göre istihdam edilenler

Erkek istihdamının kendi içindeki dağılımı ise erkeklerin ücretli, maaşlı , yevmiyeli olarak

istihdamının toplam erkek istihdamı içinde %49.4 oranına ulaştığını göstermektedir. Ücretsiz aile işçisi olarak istihdam oranı ise erkeklerde yalnızca %11.7'dir (1998).

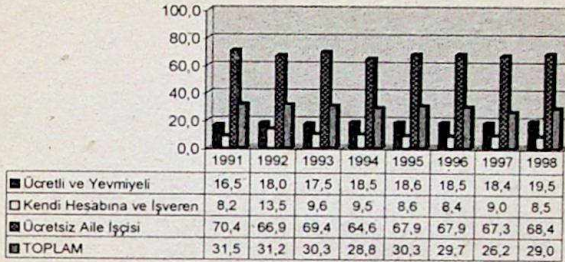
Tablo 4 : ERKEK İSTİHDAMININ KENDİ İÇİNDEKİ DAĞILIMI %

Kaynak: DİE, HİA, 91-98, İşteki durum, iktisadi faaliyet ve dönemlere göre istihdam edilenler

Kadının ücretli işçi olarak istihdamındaki görece artış, kadının işteki konum açısından karşı karşıya olduğu ayrışmayı ortadan kaldırmaya yetmemiş ve yirmi birinci yüzyılın eşiğinde Türkiye'de kadınlar, bir ücret karşılığı çalışanlar içinde yalnızca % 19.5 (1998) gibi düşük bir oranla temsil edilebilmişlerdir.

Tablo 5: KADIN İSTİHDAMININ TOPLAM İSTİHDAMA ORANI %

Kaynak: DİE, HİA, 91-98, İşteki durum, iktisadi faaliyet ve dönemlere göre istihdam edilenler

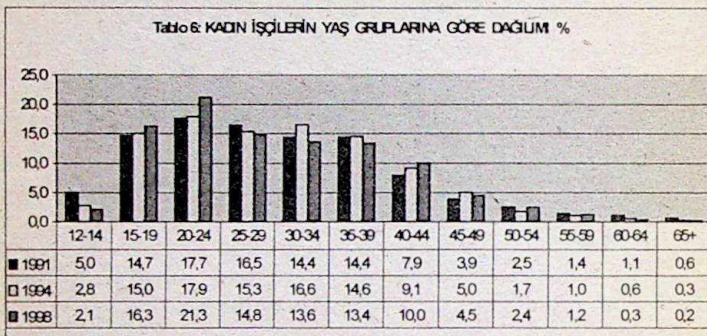
Kadın İşçilerin Yaş Grupları

Türkiye'de kadın işçilerin yaş grupları da, erkek işçilere göre farklılık gösterir. Kadınlarda genç işçilik daha ağırlıklıdır.

Kadın işçilerin içinde 20-24 yaş grubunda olanların oranı en yüksektir (% 21.3, 1998). Evlenme ve çocuk doğurma yaşları olan 25-29, 30-34 yaş gruplarında ise bu oran sırasıyla % 14.8 ve %13.6'dır. Erkek işçilerde 35-39 yaş grubunda olanların oranı en yüksek düzeydedir (% 16.2, 1998).

Kadın işçilerin yaş gruplarına göre kendi içlerindeki dağılımına baktığımız zaman % 39.7'sinin 25 yaşın altında olduğunu görüyoruz

(1998). Oysa bu oran erkek işçilerde % 22.1'dir.

Kaynak: DİE, HİA, 91-94-98, Yaş grubu, cinsiyet ve işteki durumuna göre istihdam edilenler

Kaynak: DİE, HİA, 91-94-98, Yaş grubu, cinsiyet ve işteki durumuna göre istihdam edilenler

Kadın işçilerin genç yaş gruplarında toplanması, evlilik ve çocuk doğurmaya bağlı aile

sorumluluklarının, kadını 25 yaşından sonra bir ölçüde işgücü dışına ittiğini göstermektedir. Yukarıdaki veriler Türkiye'de kadın işçilerin genç niteliğini yansıttığı kadar kadının çalışma yaşamının süreksizliğini de yansıtmaktadır.

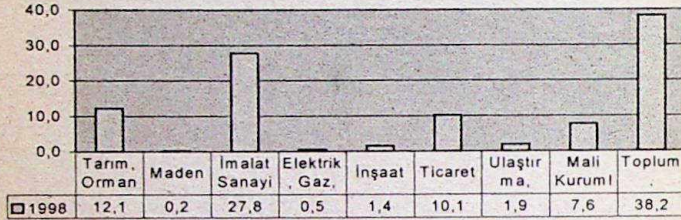
Kadın İşçilerin Ekonomik Sektörlere Göre Dağılımı

Kadın işçilerin tarım, sanayi ve hizmet sektörleri arasındaki dağılımında toptan ve perakende ticaret, lokanta ve oteller (% 10.1), ulaştırma, haberleşme ve depolama (% 1.9), mali kurumlar, sigorta, taşınmaz mallara ait işler ve kurumları, yardımcı iş hizmetleri (% 7.6) ve toplum hizmetleri sosyal ve kişisel hizmetlerden (% 38.2) oluşan toplam hizmet sektörü % 57.8 ile önde gelmektedir (1998).

Kadın işçilerin %29.9'u madencilik ve taş ocakçılığı, imalat, elektrik, gaz ve su, inşaat ve bayındırlık işleri şeklinde dört alt sektörden oluşan sanayi sektöründe çalışmaktadır. Sanayi sektöründe, kadınlar ağırlıklı olarak imalat sanayiinde istihdam edilmektedir (% 27.8). Madencilik ve taş ocakçılığı, elektrik gaz ve su, inşaat ve bayındırlık işlerinde kadın işçilerin çok az sayıda olduğu gözlemlenir (% 2.1).

Kadınların tarım sektöründe devamlı işçi olarak çalışmaları da ihmal edilebilir orandadır (% 0.7). Ancak geçici işçilerle bu oran % 12.1'i bulmaktadır.

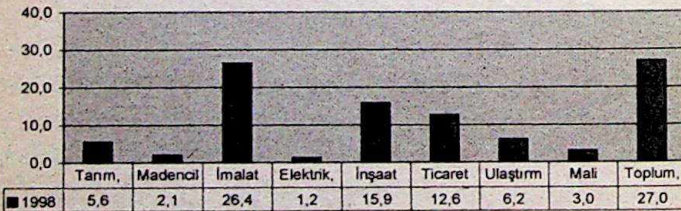
Tablo 8: KADIN İŞÇİLERİN İKTİSADİ FAALİYET KOLUNA GÖRE DAĞILIMI %

Kaynak: DİE, HİA, 1998, İşteki durum, cinsiyet ve iktisadi faaliyet koluna göre istihdam edilenler

Erkek işçilerin iktisadi faaliyet koluna göre dağılımı da aşağıda verilmiştir

Tablo 9: ERKEK İŞÇİLERİN İKTİSADİ FAALİYET KOLUNA GÖRE DAĞILIMI %

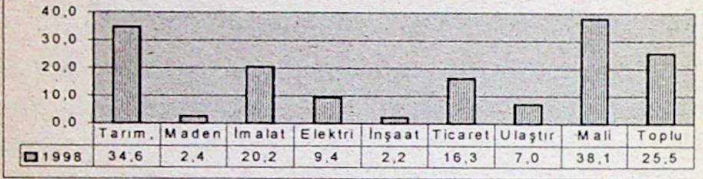
Kaynak: DİE, HİA, 1998, İşteki durum, cinsiyet ve iktisadi faaliyet koluna göre istihdam edilenler

Kadın işçilerin ekonomik sektörlerdeki toplam işçi sayısına oranına bakılınca, bu oran tarımda % 34.6, imalat sanayiinde % 20, hizmetlerde %21'dir.

Madencilik, inşaat, elektrik gaz ve su işlerinden oluşan diğer sanayi alt sektörlerinde kadın işçi oranı ise sırasıyla % 0.6, % 0.6 ve % 2'dir. Gerek yasal koruma, gerekse sosyal nedenler, bu sektörlerde kadın işgücünün erkek işgücünden ayrışmasına yol açmıştır.

Bu ayrışma ulaştırma, haberleşme ve depolama (% 10), toptan ve perakende ticaret, lokanta ve oteller (% 13.6) gibi hizmet alanlarında daha kuvvetli olmak üzere genel olarak hizmetlerde (% 21) ve imalat sanayiinde (% 20) de görülür. Ancak bu sektörlerdeki ayrışma, ücretli kadın işçilerin toplam ücretliler içinde erkek işçilerden ayrışma düzeyine (% 19.5) nispeten daha yakındır.

Tablo.10: KADIN İŞÇİLERİN İKTİSADİ FAALİYET KOLLARINDAKİ TOPLAM İŞÇİ SAYISINA ORANI
%

Kaynak: DİE, HİA, 1998, İsteki durum, cinsiyet ve iktisadi faaliyet koluna göre istihdam edilenler

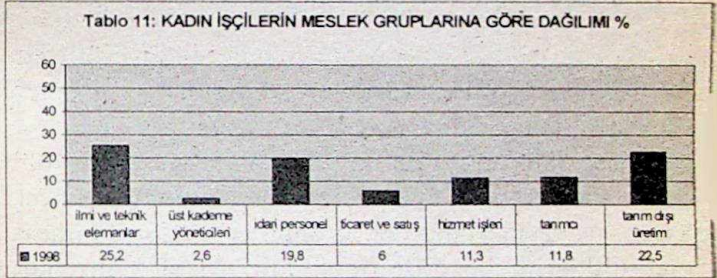
İmalat sanayiinde kadın işgücünün dağılımında, dokuma, hazır giyim, gıda ve içki ve tütün işkolları ağırlık taşır. (ÇSGB, Çalışma Hayatı İstatistikleri, 1998). Kadın işçilerin bu işkollarında yoğunlaşması Türkiye’de imalat sanayinin tarihsel bir özelliğidir.

İmalat sanayinin Türkiye’de tüketim malları üreten bir sanayi olarak gelişmiş olması ve emek yoğun bir sanayi olarak kadın işgücü istihdamına uygun olması, kadın işgücünün imalat sanayinin alt kolları arasındaki dağılım biçimini açıklar.

Türkiye’de sanayileşmeye paralel olarak görülen yeni bir gelişme ise metal eşya ve makine sanayiinde kadın işgücünün artmasıdır.

Kadın İşçilerin Meslek Grupları

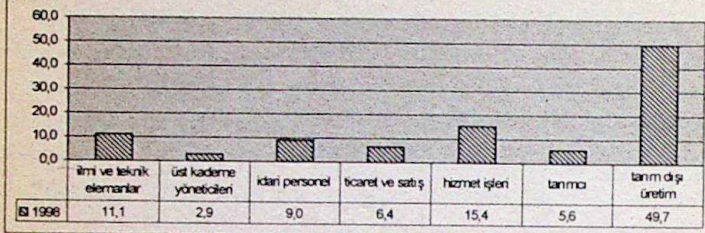
Kadın işçilerin % 25.2'si ilmi ve teknik eleman % 2.6'sı üst kademe yöneticisi, % 19,8'i idari personel, % 6'sı ticaret ve satış personeli, % 11.3'ü hizmet işleri personeli, % 11.8'i, tarımcı, hayvancı, ormancı, % 22.5'i tarım dışı üretim işçisi, ulaştırma makinesi kullanan eleman grubunda çalışırlar (1998).

Kaynak: DİE, HİA, 1998, İşteki durum, cinsiyet ve meslek grubuna göre istihdam edilenler

Erkek işçilerde ise ilmi ve teknik personel % 11.1, yöneticiler % 2.9, idari personel % 9, ticaret ve satış elamanı % 6.4, hizmet işleri personeli % 15.4, tarımcı % 5.6, tarım dışı üretim işçisi, ulaştırma makinesi kullananlar % 49.7 oranındadır.

Tablo 12: ERKEK İŞÇİLERİN MESLEK GRUPLARINA GÖRE DAĞILIMI %

Kaynak: DİE, HİA, 1998, İşteki durum, cinsiyet ve meslek grubuna göre istihdam edilenler

Erkek işçilerle kıyaslandığında, kadın işçilerin, eğitimlerini kullanabildikleri, statüsü nispeten yüksek, beden gücü gerektirmeyen ve çalışma koşulları daha iyi işlerde yoğunlaştıkları görülür. Ancak veriler bize aynı zamanda, kadınların erkek işçilere kıyasla daha az oranda yönetici konuma gelebildiklerini de göstermektedir. Meslek grupları içindeki kadın işçi oranları bu tespitleri teyit etmektedir. İlim ve teknik eleman olarak çalışanların % 35.8'i, idari personelin % 35.1'si, kadın olduğu halde, üst kademe yöneticilerinin yalnızca % 17.8'i kadındır. Diğer meslek grupları içinde ise özellikle tarım dışı üretimle ilgili mesleklerde kadın işçilerin (%10) erkek işçilerden ayrıştığını söyleyebiliriz.

Yukarıdaki sayılar kadın işçilerin önemli bir

bölümünün belirli bir öğrenime sahip, nitelikli kadınlar olduğunu göstermektedir. Bu durum bir yandan kadın işçilerin iş bulabilme imkanlarıyla, bir yandan da kadının ücretli çalışmasının maliyetlerini karşılamak için elde edilmesi gereken gelir düzeyiyle ilgilidir.

Kadın İşçilerin Fiili Çalışma Süreleri

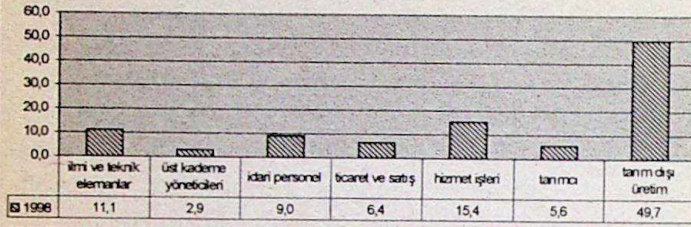
Kadın işçilerin fiili çalışma sürelerine ilişkin veriler Türkiye'de kısmi çalışmanın da daha çok kadın işçi ağırlıklı olduğunu göstermektedir.

Kısmi çalışma düzenli olabildiği gibi geçici d' olabilir.

Türkiye'de, istisnalar olmakla birlikte yas çalışma suresi haftada 45 saattir.

Düzenli kadın işçiler arasında haftada 1-16 saat çalışanlar % 0.7, 17-35 saat çalışanlar % 9.1, oranındadır. Geçici kadın işçiler arasında ise haftada 1-16 saat çalışanlar % 1.8, 17-35 saat çalışanlar % 9.3 oranındadır. Haftada 35 saatten az çalışanlar devamlı kadın işçilerde % 9.8, geçici kadın işçiler arasında ise % 11.1'dir (1998). Kısmi çalışma, geçici işçilerde biraz daha yaygındır.

Tablo 12: ERKEK İŞÇİLERİN MESLEK GRUPLARINA GÖRE DAĞILIMI %

Kaynak: DİE, HİA, 1998, İşteki durum, cinsiyet ve meslek grubuna göre istihdam edilenler

Erkek işçilerle kıyaslandığında, kadın işçilerin, eğitimlerini kullanabildikleri, statüsü nispeten yüksek, beden gücü gerektirmeyen ve çalışma koşulları daha iyi işlerde yoğunlaştıkları görülür. Ancak veriler bize aynı zamanda, kadınların erkek işçilere kıyasla daha az oranda yönetici konuma gelebildiklerini de göstermektedir. Meslek grupları içindeki kadın işçi oranları bu tespitleri teyit etmektedir. İlim ve teknik eleman olarak çalışanların % 35.8'i, idari personelin % 35.1'si, kadın olduğu halde, üst kademe yöneticilerinin yalnızca % 17.8'i kadındır. Diğer meslek grupları içinde ise özellikle tarım dışı üretimle ilgili mesleklerde kadın işçilerin (%10) erkek işçilerden ayrıştığını söyleyebiliriz.

Yukarıdaki sayılar kadın işçilerin önemli bir

bölümünün belirli bir öğrenime sahip, nitelikli kadınlar olduğunu göstermektedir. Bu durum bir yandan kadın işçilerin iş bulabilme imkanlarıyla, bir yandan da kadının ücretli çalışmasının maliyetlerini karşılamak için elde edilmesi gereken gelir düzeyiyle ilgilidir.

Kadın İşçilerin Fiili Çalışma Süreleri

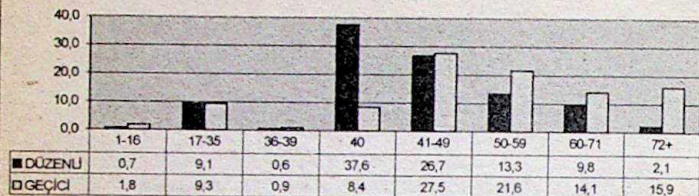
Kadın işçilerin fiili çalışma sürelerine ilişkin veriler Türkiye'de kısmi çalışmanın da daha çok kadın işçi ağırlıklı olduğunu göstermektedir.

Kısmi çalışma düzenli olabildiği gibi geçici de olabilir.

Türkiye'de, istisnalar olmakla birlikte yasal çalışma süresi haftada 45 saattir.

Düzenli kadın işçiler arasında haftada 1-16 saat çalışanlar % 0.7, 17-35 saat çalışanlar % 9.1, oranındadır. Geçici kadın işçiler arasında ise haftada 1-16 saat çalışanlar % 1.8, 17-35 saat çalışanlar % 9.3 oranındadır. Haftada 35 saatten az çalışanlar devamlı kadın işçilerde % 9.8, geçici kadın işçiler arasında ise % 11.1'dir (1998). Kısmi çalışma, geçici işçilerde biraz daha yaygındır.

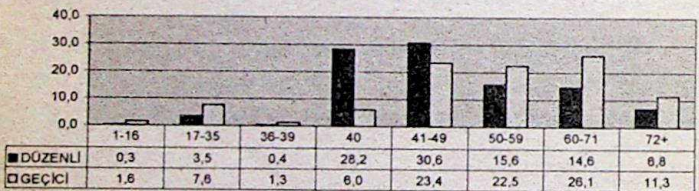
**Tablo 13: ÇALIŞMA SÜRELERİNE GÖRE KADIN İŞÇİLERİN DAĞILIMI %
(DÜZENLİ-GEÇİCİ)**

Kaynak: DİE, HİA, 1998, Fiili çalışma süresi, cinsiyet ve işteki duruma göre istihdam edilenler

Haftada 35 saatten az çalışanlar devamlı erkek işçilerde % 3,8, geçici erkek işçiler arasında ise % 9,2'dir.

**Tablo 14: ÇALIŞMA SÜRELERİNE GÖRE ERKEK İŞÇİLERİN
DAĞILIMI % (DÜZENLİ-GEÇİCİ) 1998**

Kaynak: DİE, HİA, 1998, Fiili çalışma süresi, cinsiyet ve işteki duruma göre istihdam edilenler

Haftada 35 saatten az çalışan devamlı işçilerin % 50'si, haftada 35 saatten az çalışan geçici işçilerin ise % 32'si kadındır (1998).

Ek işi olan kadın işçi oranı binde 9'dur (1998). Aynı oran erkek işçiler için yüzde 3'tür (1998).

İşçiler arasında eksik istihdam edilen kadın işçilerin payı % 13'dür (1998).

Resmi Olmayan Sektörde Kadın İşçiler

Resmi olmayan sektörde çalışanların uluslararası bir tanımı yapılmamıştır. Ancak resmi olmayan sektörün küçük işyerlerinde, resmi bir kuruluşa kayıtlı olmayan işyerlerinde veya yerleşik olmayan iktisadi birimlerde çalışanları kapsayacağı düşünülebilir.

Türkiye'de tarım işçilerinin, ev işçilerinin, ev hizmetlerinin, bazı küçük işyerlerinin, düzenleyici ve koruyucu mevzuatın dışında tutulması resmi olmayan sektörün resmen kabulü anlamına gelmekle birlikte, işgücü istatistikleri resmi olmayan sektör hakkında yeterli veri sağlamamaktadır.

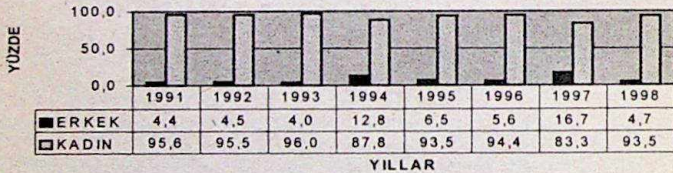
DİE Hanehalkı İşgücü Anketlerinde kadın işçilerin işyeri durumuna göre dökümü evde çalışmaya ilişkin bilgi vermektedir.

1991-1998 Anketlerine göre evde çalışan işçilerin sayısı artış göstermektedir. 1991 yılında 17.461 olan evde çalışan kadın işçi sayısı, 1998 yılında 90.000 olmuştur (5 kat artış). Aynı sayılar

erkekler için 1991'de 1.947, 1998'de 3.000'dir (1.5 kat artış).

Evde çalışan işçilerin büyük bir bölümü kadındır. 1991 yılında evde çalışan kadın işçiler toplam kadın işçilerin % 3 kadarıdır. Bu oran 1998 yılında % 5'e ulaşmıştır. 1991 yılında evde çalışan erkek işçiler toplam erkek işçilerin onbinde 3'ü kadardır. Bu oran 1998 yılında onbinde 6 olmuştur.

Tablo 15: ÜCRETLİ İŞÇİ VE ÜCRETSİZ AİLE İŞÇİSİ OLARAK EVDE ÇALIŞANLARIN KADIN-ERKEK DAĞILIMI (%) 1998

Kaynak: DİE, HİA, 1998, İşteki Durum, Cinsiyet ve İşyeri Durumuna Göre İstihdam Edilenler (1991-1998).²

Evde çalışan işçilerin toplam sayısı içinde kadınların oranı 1998 yılı itibariyle % 93.5'dir. Ev

²Evde çalışan ücretsiz aile işçileri toplam evde çalışan işçiler kategorisine dahil edilmiştir, bu işçilerin önemli bir bölümü eve iş verme sisteminde çalışan kız çocuklarıdır.

işçiliği hemen tümüyle kadın işçiliği olarak hızla gelişmektedir.

1998 yılı itibariyle evde çalışan kadınların % 71'i imalat sanayiinde çalışmaktadır. İşkolları açısından dokuma, giyim gibi emek yoğun işkolları, ayıklama, paketleme gibi emek yoğun işlerin ağırlıklı olduğu bilinmektedir.

Ev işçisi kadınlar iş hukuku kapsamında değildir. Sosyal güvenlikleri yoktur. Ücretleri düşük, çalışma koşulları ağırdır.

1980 sonrası yeni liberal ekonomik politikalarla ailelerin geçim düzeylerinin düşmesi ve ihracata yönelik ekonomik politikaların uygulanması, eve is vermenin hükümetlerce teşviki, ekonomik uluslararasılaşma sürecine daha çok giren Türkiye'de işverenlerin işçilik maliyetlerini düşürme yollarına başvurmaları ev işçiliğini artıran unsurlar olmuştur.

Kadın İşçilerin Ücretleri

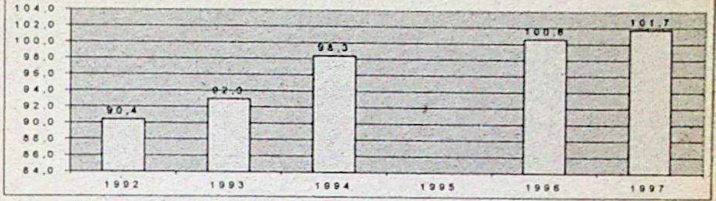
Türkiye'de kadın işçilerin ortalama ücret gelirleri ile erkek işçilerin ortalama ücret gelirleri arasında farklılık mevcuttur. Türkiye'de ücret istatistiklerinin kapsamlı, güvenilir ve karşılaştırılabilir nitelikte olmaması bu farkın

büyükliđünün doğru tespitiini engellemektedir.

Sosyal Sigortalalar Kurumunun erkek ve kadın sigortalıların prime esas ortalama günlük kazançlarına ilişkin olarak yayınladığı istatistikler, erkek işçilerin % 59.3'ünü, kadın işçilerin ise % 26.8'ini kapsar (SSK İstatistik Yıllığı 1997, HİA Ekim 1998). Bu durum Sosyal Sigortalalar Kurumunun ücret verilerinin Türkiye genelini yansıtmadığını gösterir. Ayrıca SSK ücret verilerinin yalnızca prime esas ortalama günlük kazançları kapsaması başta olmak üzere, verilerin hazırlanma yöntemi de verilerin güvenilir ve karşılaştırılabilir olma niteliğini büyük ölçüde zayıflatmaktadır.

OECD ülkelerinde bile kadın ve erkeklerin ortalama kazançları arasında kadınlar aleyhine % 20-40 fark varken, SSK verilerinin kadın işçilerin ortalama kazançlarını erkek işçilerininkinin % 101.7'si (1998) oranında göstermesi, Türkiye'deki kadın işçilerin çalışma yaşamı gerçeklerine uymamaktadır.

**Tablo 16: KADIN İŞÇİ ÜCRETLERİNİN
ERKEK İŞÇİ ÜCRETLERİNE ORANI %**

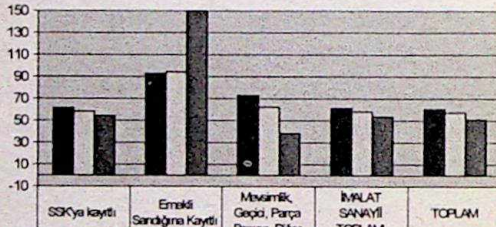
Kaynak: SSK, 1992-1997 İstatistik Yıllığı

Kadın işçilerin ortalama ücretlerinin erkek işçilerle kıyaslanmasında güvenilirliği daha yüksek olan bir kaynak, DİE'nin 1994 Ücret ve İstihdam Yapısı istatistikleridir. Bu verilere göre özellikle SSK'ya kayıtlı olarak çalışan kadın işçilerin saat ücretleri erkeklerinkinden çok düşüktür (% 561.4) Yıllık ortalama kazanç bazında bu fark daha da artmaktadır (% 58.3). Emekli sandığına kayıtlı memur ve sözleşmeli personel statüsündeki işçilerde ise kadın ve erkek ücret haddi ve ücret kazançlarında farklılaşmanın daha az olduğunu görüyoruz.

Kuşkusuz kadın-erkek ücret eşitsizliklerinin arkasındaki temel neden, işgücü piyasasındaki ayrışma ve ayrımcılıktır. Eşit değerdeki işe, eşit ücret ilkesinin uygulanabilmesi, toplumsal yargıların değişmesi, kadınlara eğitimde ve mesleki eğitimde eşit fırsatların sağlanması, işgücü piyasasında

ayrışmanın ve ayrımcılığın ortadan kalkması, iş değerlendirmesinin toplumsal cinsiyet ayrımcılığı yapılmadan yeniden ele alınması, geleneksel olarak kadının üstlendiği aile sorumluluklarının toplumsal hizmet anlayışıyla desteklenmesi ve sendikaların eşit değerdeki işe eşit ücret politikasını toplu sözleşmelerde öncelikli konu haline getirmesi şeklinde, kapsamlı ve uzun vadeli bir politika ile olanaklıdır.

Tablo 17: İMALAT SANAYİNDE ÜCRETİNİN DURUMUNA GÖRE KADIN İŞÇİ ÜCRETLERİNİN ERKEK İŞÇİ ÜCRETLERİNE ORANI %

■ Normal Çalışma Karşılığı Saatlik Ücret	61,4	92,7	72,8	61,4	60,6
□ 1994 Yılında Kişi Başına Yıllık Ortalama Kazanç	58,3	94,2	62,1	58,3	57,4
■ 1994 Yılında Kişi Başına Yıllık Ortalama Düzensiz Ödemeler	54,2	149,9	38,2	53,6	50,8

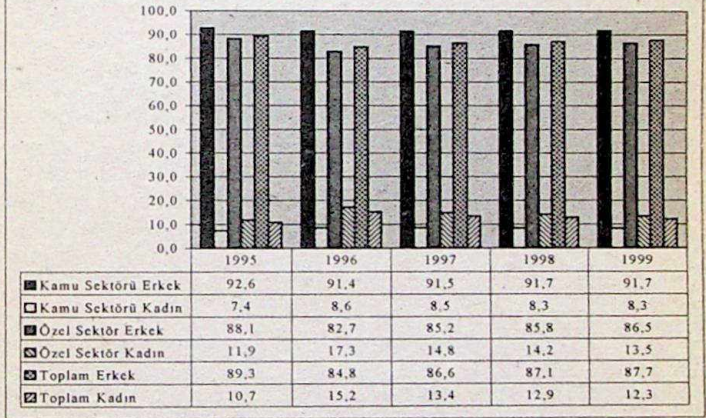
Kaynak: DİE, İstihdam ve Ücret Yapısı, Kasım 1994

İşçi Sendikalarında Kadın İşçiler

Türkiye'de 1475 sayılı iş kanununun birinci maddesindeki işçi tanımına uygun olarak işçi

statüsünde çalışanların işkollarına göre dağılımlı sayısına ilişkin veriler Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (ÇSGB) tarafından yayınlanır. 1997 yılından itibaren işçi sayıları, işkollarına ve illere göre cinsiyet ayırımında verilmektedir.

Tablo 18: KAMU VE ÖZEL İŞYERLERİNDE CİNSİYET AYRIMINA GÖRE İŞÇİ SAYILARI (%)

Kaynak: ÇSGB, Çalışma Hayatı İstatistikleri, 1995-1997 Temmuz, 1998-1999 Ocak İstatistikleri

1995 Temmuz istatistiklerinden bu yana ise ÇSGB istatistiklerinde sendikalı işçiler cinsiyet ayırımında verilmektedir.

Memur (ve sözleşmeli personel) statüsünde

çalışanların sendika üyeliklerine ilişkin veriler mevcut değildir.

ÇSGB istatistiklerinin sendikalı işçi sayısını olduğundan fazla gösterdiği iyi bilinen bir gerçektir.

Yukarıda da belirttiğimiz gibi ÇSGB ilk kez Temmuz 1995 istatistiklerinde sendikalı işçilerin cinsiyet ve işkollarına göre durumlarını vermiştir. Ancak cinsiyet ve tek tek sendikalara göre dağılıma ilişkin bilgiler halen mevcut değildir.

Tablo 19: ERKEK VE KADIN SENDİKALI İŞÇİLERİN İŞKOLLARINA GÖRE DAĞILIMI (%) OCAK 1999

İŞKOLU	Erkek/ Toplam İşçi	Kadın/ Toplam İşçi	Erkek/ Toplam Erkek İşçi	Kadın/ Toplam Kadın İşçi
Tarım ve Ormancılık	85,1	14,9	4,5	5,5
Madencilik	97,8	2,2	4,5	0,7
Petrol-Kimya ve Lastik	89,0	11,0	4,5	3,9
Gıda Sanayii	81,3	18,7	10,0	16,0
Şeker	96,6	3,4	1,3	0,3
Dokuma	70,0	30,0	12,3	36,8
Deri	81,9	18,1	0,6	1,0
Ağaç	92,5	7,5	0,8	0,5
Kağıt	94,0	6,0	0,8	0,3
Basın ve Yayın	86,9	13,1	0,3	0,3
Banka ve Sigorta	97,6	2,4	4,0	0,7

Çimento, Toprak ve Cam	91,9	8,1	3,0	1,9
Metal	91,4	8,6	15,0	9,8
Gemi	95,2	4,8	0,3	0,1
İnşaat	95,0	5,0	8,0	2,9
Enerji	96,6	3,4	4,9	1,2
Tic. Büro, Eği. ve Güz.San.	83,3	16,7	4,5	6,3
Kara Taşımacılığı	89,7	10,3	0,6	0,5
Demiryolu Taşımacılığı	98,5	1,5	1,2	0,1
Deniz Taşımacılığı	96,8	3,2	0,5	0,1
Hava Taşımacılığı	96,8	3,2	0,4	0,1
Ardiye ve Antrepoculuk	96,6	3,4	0,3	0,1
Haberleşme	90,7	9,3	1,3	1,0
Sağlık	80,2	19,8	0,6	1,0
Konak. Ve Eğlence Yerleri	86,9	13,1	2,4	2,5
Milli Savunma	94,8	5,2	1,3	0,5
Gazetecilik	82,3	17,7	0,2	0,2
Genel İşler	94,4	5,6	12,0	5,0
TOPLAM	87,4	12,6	100,0	100,0

Kaynak: ÇSGB, Çalışma Hayatı İstatistikleri, 1998

ÇSGB 1999 Ocak istatistiklerine göre, toplam sendikalı kadın işçi sayısı 375.349 olup, bunun

TÜRK-İŞ

Bilgi Merkezi

toplam sendikali işçiler içinde oranı % 12.6'dır.

Sendikali erkek işçilerin % 41.9'u kamu kesiminde, % 58.1'i özel kesimde çalışmaktadır.

Sendikali kadın işçilerin ise % 24.8'i kamu kesiminde çalışırken, % 75.2'si özel kesimde çalışmaktadır.

İşkolları itibariyle bakıldığında, sendikali kadın işçi oranı gıdada % 18.7, dokumada % 30, deride % 18.1, ticaret, büro, eğitimde % 16.7, sağlıkta % 19.8, gazetecilikte % 17.7'dir.

Kadın işçilerin kendi içinde işkollarına göre dağılımına bakıldığında ise dokumada % 36.8, gıdada % 16, metalde % 9.8, ticaret, büro, eğitimde % 6.3'tür.

İstatistikler banka, sigorta işkolunda çalışan 106.994 sendikali işçi içerisinde kadın oranını sadece % 2.4 olarak (2591 kadın) vermektedir. Oysaki TÜRK-İŞ bilgilerine göre (1993) BASİSEN Sendikasının kadın üye sayısı 12.500'ü geçmektedir. BASS Sendikasının kadın üye sayısı 4098'dir. Bu örnek Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı istatistiklerindeki sendikali kadın işçi sayılarının gerek toplam, gerekse işkollarına dağılımı açısından fazla güvenilir olmadığını göstermektedir.

TÜRK-İŞ EĞİTİM YAYINLARI DİZİSİ

1. SENDİKACILIK TARİHİ
Yıldırım KOÇ
2. TÜKETİCİ HAKLARI
Sinan VARGİ
3. ASGARİ ÜCRET
Enis BAĞDADIĞLU
4. İŞ KANUNU VE TEMEL HAKLARIMIZ
Av. Hüseyin EKMEKÇİOĞLU - Av. H. Ferhan TUNCEL
5. ULUSLARARASI SENDİKAL ÖRGÜTLENMELER
Hakan SÜKÜN
6. ÇALIŞAN ÇOCUKLARIN KORUNMASI VE TÜRK-İŞ'İN FAALİYETLERİ
Özcan KARABULUT
7. ÖZELLEŞTİRME
Prof. Dr. Oğuz OYAN
8. İŞ GÜVENCESİ
Yıldırım KOÇ
9. ÇEVRENİN KORUNMASI VE SENDİKALAR
Sinan VARGİ
10. GÜNCEL SORUNLARIMIZ VE TALEPLERİMİZ
Yıldırım KOÇ
11. TÜRKİYE VE AVRUPA BİRLİĞİ
Şeyma İpek KOSTEKLİ
12. NİÇİN SENDİKA ? NASIL SENDİKA ?
Yıldırım KOÇ
13. SOSYAL GÜVENLİK
Ahmet ŞEN
14. TÜRKİYE'DE GREV HAKKI
Yıldırım KOÇ
15. GREV NASIL YAPILIR ?
Av. Hüseyin EKMEKÇİOĞLU - Av. H. Ferhan TUNCEL
16. TOPLU İŞ SÖZLEŞMESİ
Nami TAN
17. SENDİKACILIK, SİYASET
Yıldırım KOÇ
18. İŞÇİ SAĞLIĞI VE İŞ GÜVENLİĞİ
Sebahattin DERTLİ
19. GENÇ İŞÇİLERİN YOLLARI
Özcan KARABULUT
20. ÇALIŞMA HAYAT ÖNEMİ
Necati BALTA
21. TÜRKİYE'DE EKO
Yıldırım KOÇ
22. SERBEST BÖLGE
Selahattin OKUR
23. ULUSLARARASI ÇALIŞMA ÖRGÜTÜ (ILO)
Hülya UZUNER
24. DÜNYADA VE TÜRKİYE'DE İŞSİZLİK
Şeyma İpek KOSTEKLİ
25. HÜKÜMET PROGRAMLARINDA ÇALIŞMA YAŞAMI (1990 - 1999)
Canan KOÇ
26. TÜRKİYE'DE YABANCI KAÇAK İŞÇİLER
Yıldırım KOÇ
27. KADIN İŞÇİLER VE SORUNLARI
Sakine UYGUR
28. BİLİNÇLİ TÜKETİM
Sinan VARGİ
29. SENDİKALAR VE TEMEL İŞLEVLERİ
Av. Hüseyin EKMEKÇİOĞLU - Av. H. Ferhan TUNCEL
30. İŞÇİLER AÇISINDAN ÜCRET
Enis BAĞDADIĞLU
31. TÜRKİYE'DE SENDİKALAŞMA HAKKI ve İLO İLKELERİ
Yıldırım KOÇ
32. TÜRKİYE'DE İŞÇİ SINIFIN YAPISI
Yıldırım KOÇ
33. KIDEM TAZMİNATI
Av. Murat ÖZVERİ
34. ESNEKLİK
Av. Murat ÖZVERİ
35. SOSYAL GÜVENLİKTEKİ KAYIPLAR ve İŞSİZLİK SİGORTASI
Yıldırım KOÇ
36. MEDYA ve SENDİKALAR
Hasan BENLİ
37. NASIL BİR VERGİ POLİTİKASI
Prof. Dr. Oğuz OYAN
38. DERİ İŞÇİLERİNİN SORUNLARI
Selahattin OKUR
39. TÜRKİYE'DE YABANCI SERMAYELİ İŞLERİN ÇALIŞMA ALAŞMA EL SORUNLARI
İLER
KADIN
AR GÜNDÜ

331.4 ERD 1999